

КУДРЯШОВА Альона

Українська академія друкарства
<https://orcid.org/0000-0002-0496-1381>
e-mail: kudriashovaalona@gmail.com

АНАЛІЗ ВПЛИВУ МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ НА РІВЕНЬ ЧИТАЦЬКОГО ПОПИТУ

У роботі наведено перелік факторів, що впливають на рівень читацького попиту: місце проживання; рівень освіченості; професія (рід занять); контент, тематика видання; наявність (доступність) видання; сім'я (роль сім'ї); читацькі традиції; соціальне становище. При цьому, найбільш пріоритетним з них є фактор «місце проживання».

Кількість та розподіл населення у міста та сільських населених пунктах має неабиякий вплив на рівень читацького попиту. Велика кількість населення в містах призводить до зростання читацької активності. Це пов'язано з більшою доступністю книжкових магазинів, бібліотек, культурних закладів та інших літературних ресурсів.

У сільських населених пунктах, де кількість населення зараз менша, рівень читацького попиту може бути нижчим. Це може бути пов'язано з обмеженою доступністю до книжкових магазинів та бібліотек. Однак варто відзначити, що деякі села можуть мати активну читацьку спільноту, особливо якщо існує доступ до електронних книг та інтернет-ресурсів.

Для розуміння принципів формування читацького попиту наведено класифікацію населених пунктів за кількістю проживаючого населення. Порівняно чисельність міського та сільського населення, а також часові зміни цієї кількості. Проаналізовано залежність кількості населення від регіону проживання. Продemonстровано тенденції зміни кількості міст, селищ міського типу та сільських населених пунктів у визначеному часовому проміжку. Також порівняно кількість адміністративно-територіальних одиниць за регіонами України. Наведено розподіл випуску книг та брошур за територіальною ознакою.

Ключові слова: місце проживання, фактор впливу, читацький попит, книга, населений пункт.

KUDRIASHOVA Alona

Ukrainian Academy of Printing

ANALYSIS OF THE INFLUENCE OF PLACE OF RESIDENCE AT THE LEVEL OF READER DEMAND

The paper presents the factors influencing the level of reader demand: place of residence; level of education; profession (occupation); content, subject of publication; availability (accessibility) of the publication; family (role of the family); reading traditions; social background. At the same time, the most priority of them is the "place of residence" factor.

The number and distribution of the population in cities and villages has a significant impact on the level of reader demand. A large population in cities leads to an increase in reading activity. This is due to greater availability of bookstores, libraries, cultural institutions and other literary resources. Various literary events, book fairs and festivals also take place in the cities, which stimulates the interest in reading and contributes to a greater demand for books.

In villages, where the population is now smaller, the level of reader demand may be lower. This may be due to limited access to bookstores and libraries. The lack of literary events and a limited selection of books can reduce the interest in reading among the rural population. However, it is worth noting that some villages may have an active reading community, especially if there is access to e-books and online resources.

To understand the principles of formation of reader demand, the article provides a classification of cities/villages by the number of residents. The number of urban and rural population, as well as temporal changes in this number, are compared. The dependency of the population on the region of residence is analysed. The trends of changes in the number of cities, towns and villages and in a certain period of time are demonstrated. The number of administrative-territorial units by region of Ukraine is also compared. The distribution of books and brochures publications by territory is presented.

Keywords: place of residence, influence factor, reader demand, book, city/village.

Постановка проблеми у загальному вигляді

та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями

Випуск книжкової продукції полягає у виконанні трьох основних етапів: додрукарського опрацювання, друкування накладу та післядрукарського опрацювання. Однак, важливо також розуміти як використовується книга після випуску у світ, аби врахувати особливості розповсюдження, мати змогу прогнозувати попит на книгу та, відповідно, обсяг накладу. Читацький попит залежить від багатьох чинників, дослідження яких є основою для розроблення інформаційної технології прогностичного оцінювання рівня використання книги. До таких чинників (факторів) слід віднести: місце проживання; рівень освіченості; професія (рід занять); контент, тематика видання; наявність (доступність) видання; сім'я (роль сім'ї); читацькі традиції; соціальне становище. Згідно з попередніми дослідженнями, найдомінантнішим з перелічених факторів є місце проживання [1, 2]. Місце проживання прямо впливає на рівень освіченості, наявність та доступність літератури, читацькі традиції, соціальне становище. Окрім згаданих, місце проживання, здійснює опосередкований вплив на такі фактори, як професія (рід занять), сім'я (роль сім'ї), контент (тематика книги). Тобто, місце проживання так чи інакше впливає на усі фактори

множини. Тобто, ґрунтовний аналіз фактора із найвищою пріоритетністю має неабияке значення для розуміння та оцінювання інших факторів.

Аналіз досліджень та публікацій

Публікації присвячені виокремленню факторів, що впливають на рівень використання книги [1, 3], оцінюванню їх пріоритетності [2], визначенню найкращих альтернатив [4], а також теоретичному описі методик розроблення інформаційних технологій оцінювання якості поліграфічних процесів [5–8]. Однак, недостатньо розкрита суть факторів впливу на рівень читацького попиту, зокрема, фактору місце проживання.

Виклад основного матеріалу

Для розуміння принципів формування читацького попиту доцільно навести класифікацію населених пунктів за кількістю проживаючого населення. У державних будівельних нормах України міста та села поділяються на п'ять груп. У найзначніших (крупніших) містах проживає понад 800 тис. людей, у значніших (крупних) — від 500 тис. до 800 тис. людей, у великих — від 250 до 500 тис. людей; у середніх — від 50 до 250 тис. людей, а у малих — до 50 тис. Сільські поселення також поділяються на найкрупніші — понад 5 тис. людей, значніші (крупні) — від 3 тис. до понад 5 тис. людей, великі — від 0,5 до 3 тис. людей, середні — від 0,2 до 0,5 тис. людей та малі — до 0,2 тис. Селища міського типу відносяться до групи малих міст [9].

З огляду на вище наведений поділ, викликає інтерес кількість осіб що відносяться до міського та сільського населення, а також часові зміни цієї кількості (рис. 1).

На діаграмі спостерігається постійне зменшення кількості населення, причому як міського, так і сільського. З 1990 по 2021 рік загальна кількість населення зменшилася аж на 10250,1 тис. осіб, що становить 19,8 %. Чисельність міського населення зменшилася на 5909,6 тис., тобто на 16,9 %, а сільського — на 4340,5 тис., на 25,6 %. Така статистика пов'язана з низьким рівнем народжуваності, високим рівнем смертності та міграції. У проміжку з 1990 по 2021 рік найвищий показник зменшення кількості населення зафіксовано станом на 1 січня 2015 року — 2496,9 тис., що становить майже 5,5 % порівняно з 1 січня 2014 року. Війна Росії проти України, розпочата 24 лютого 2022 року, на жаль, значно вплине на наведену статистику. Згідно з рис. 2 у 1990 році 67 % усього населення проживало у містах, а у 2021 році ця цифра зросла до 70 %. При цьому середній показник з 1990 по 2021 рік становить 68 %. Отже в середньому у містах проживало на 36 % більше осіб, ніж у селах.

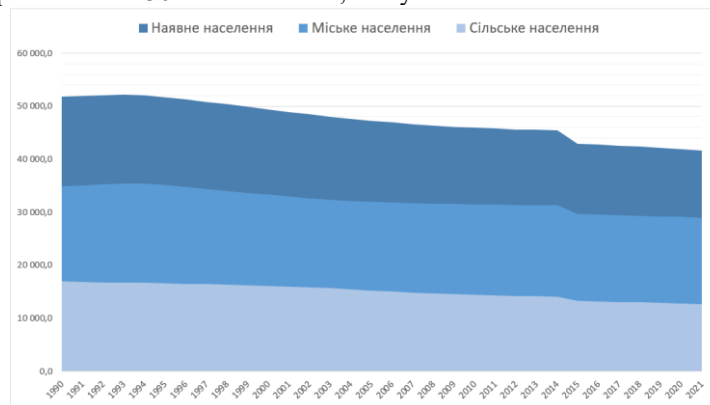

Рис. 1. Порівняння чисельності населення України

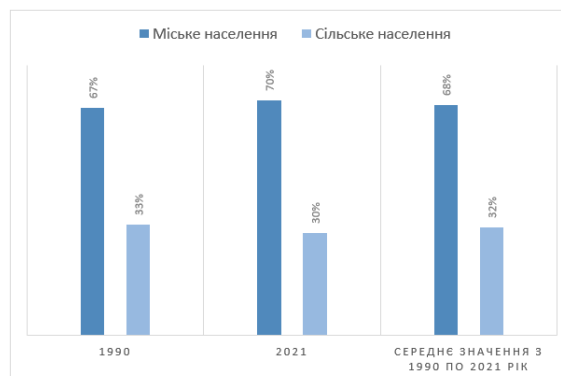

Рис. 2. Порівняння чисельності міського та сільського населення

Не менш цікавим є аналіз чисельності населення за регіонами України. Станом на 1 лютого 2022 року майже половина населення (48 %) проживала лише у шести областях (Донецька — 10%, Дніпропетровська — 8 %, Харківська, Львівська, Одеська — по 6 %, Луганська — 5 %) та м. Києві (7 %). На інші вісімнадцять областей сумарно припадало 52 % населення (від 2 % до 4 % у кожній області) (рис. 3). На заході України Львівська область є найбільшою за кількістю населення, на півночі — м. Київ та Київська область, у центрі — Вінницька та Дніпропетровська області, на півдні — Одеська область, на сході — Донецька, Харківська, Луганська та Запорізька області (рис. 4).

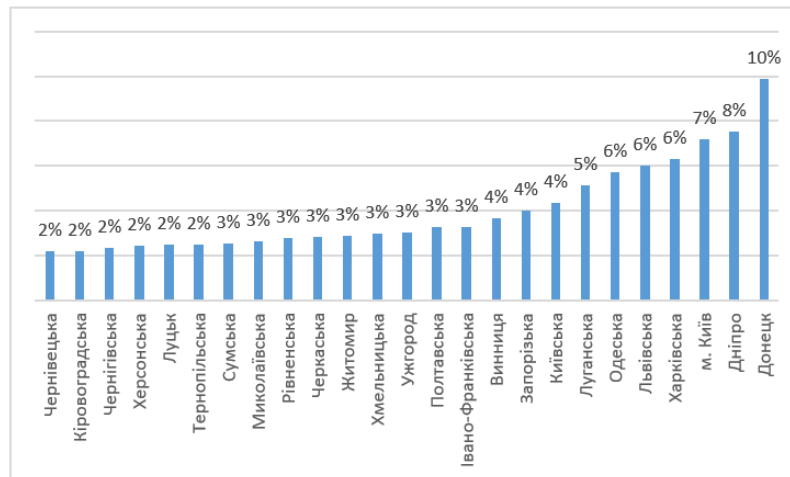

Рис. 3. Порівняння чисельності населення за регіонами

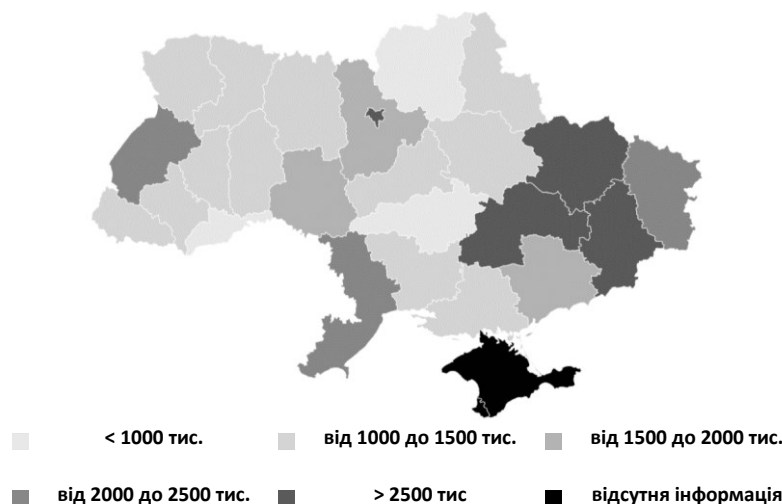

Рис. 4. Карта чисельності населення

В період з 1990 по 2021 роки зросла кількість міст (рис. 5) та майже пропорційно зменшилася кількість селищ міського типу та сільських населених пунктів (рис. 6, рис. 7). У зв'язку з проведенням реформи децентралізації у 2015–2020 роках виникли об'єднані територіальні громади (добровільні об'єднання сусідніх територіальних громад міст, селищ, сіл). У 2020 році на основі раніше створених об'єднаних територіальних громад були сформовані територіальні громади по всій території України, крім тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим та Чорнобильської зони відчуження. Таким чином станом на 1 січня 2021 року зафіксовано 140 територіальних громад.

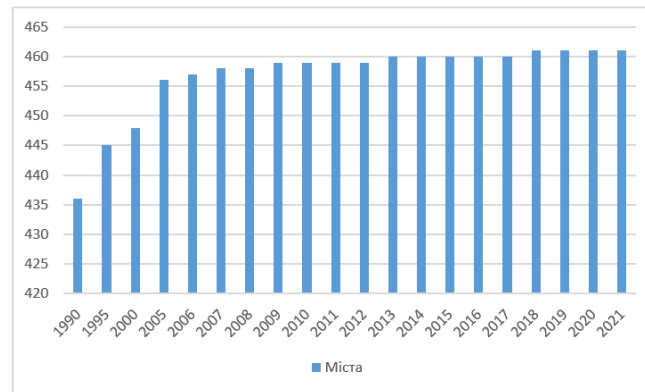

Рис. 5. Кількість міст

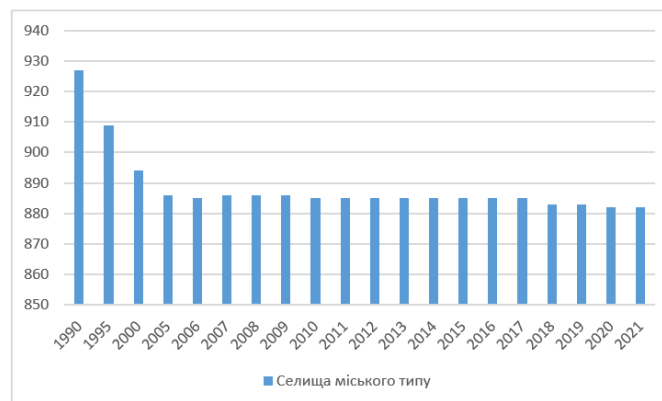

Рис. 6. Кількість селищ міського типу

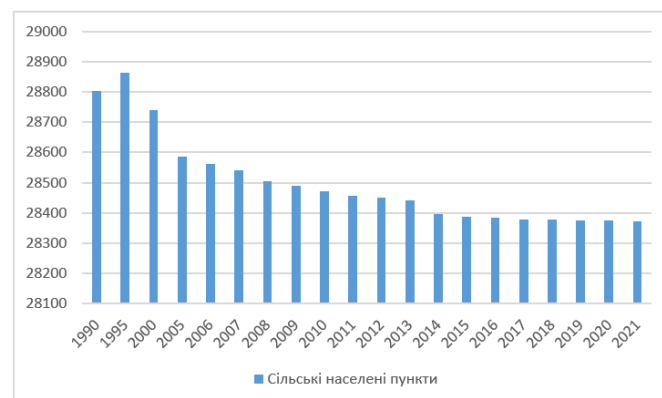

Рис. 7. Кількість сільських населених пунктів

Розглянемо також кількість адміністративно-територіальних одиниць за регіонами України станом на 1 січня 2021 року. Найбільша кількість міст (рис. 8) у Донецькій (52 міста), Львівській (44 міста), Луганській (37 міст) та Київській (26 міст) областях. Суттєво більша кількість селищ міського типу (рис. 9) у Донецькій (131 селище міського типу), та Луганській (109 селищ міського типу) областях. На третьому місці із значним відривом знаходиться Харківська область (61 селище міського типу). Найбільше сільських населених пунктів (рис. 10) у Львівській (1850 сільських населених пунктів), Полтавській (1805 сільських населених пунктів), Харківській (1673 сільських населених пунктів) та Житомирській (1613 сільських населених пунктів) областях. Щодо територіальних громад (рис. 11), максимальна кількість спостерігається у Одеській (91 територіальна громада) та Дніпропетровській (86 територіальних громад) областях і, значно менше у Львівській (73 територіальні громади) [10].

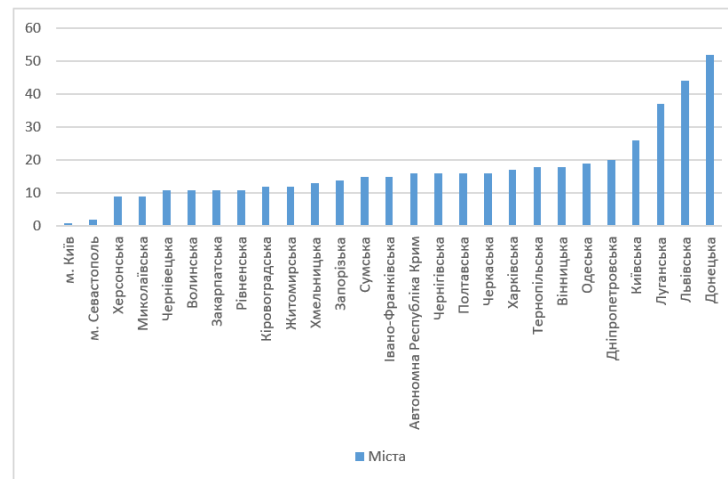

Рис. 8. Кількість міст

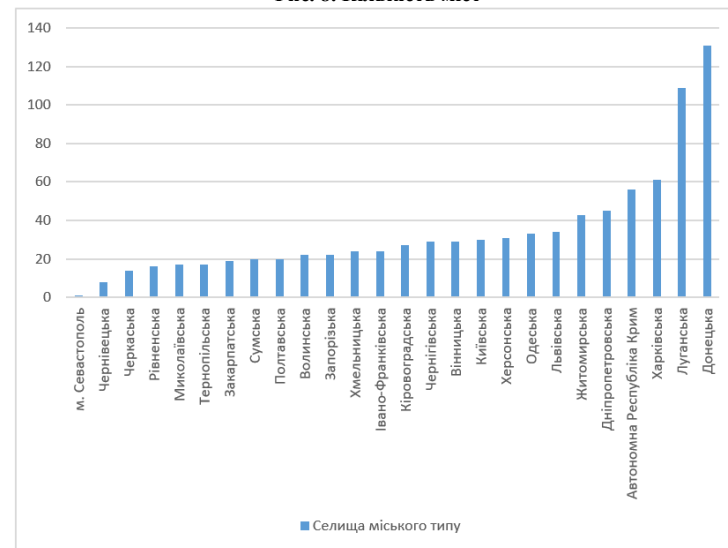

Рис. 9. Кількість селищ міського типу

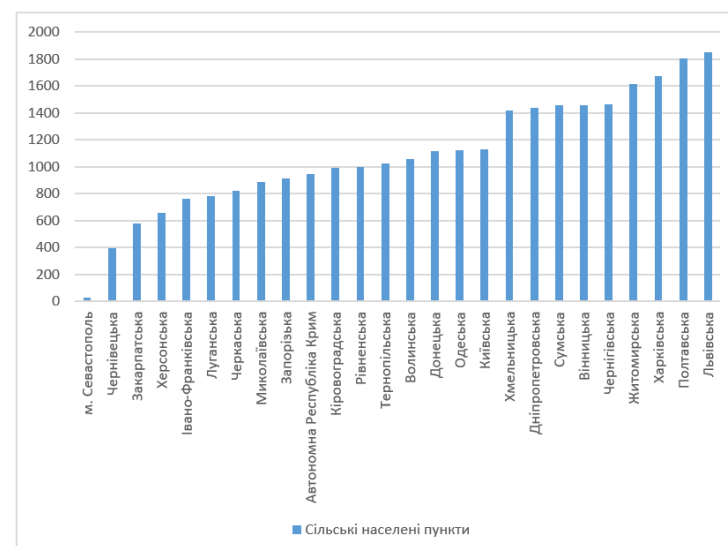

Рис. 10. Кількість сільських населених пунктів

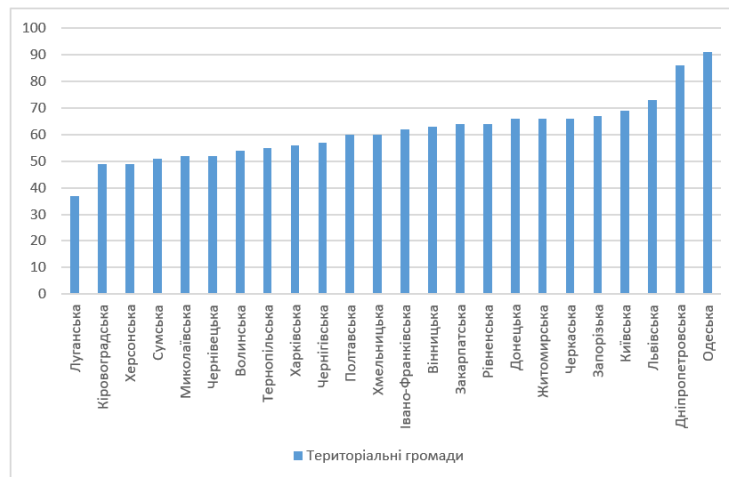

Рис. 11. Кількість територіальних громад

Згідно з даними Книжкової палати України [11], найбільша кількість книг та брошур у 2020 році випущена у м. Київ (32,3%) та Харківській області (25,8%). Зі значним відривом на третьому місці знаходиться Львівська область (7,9%).

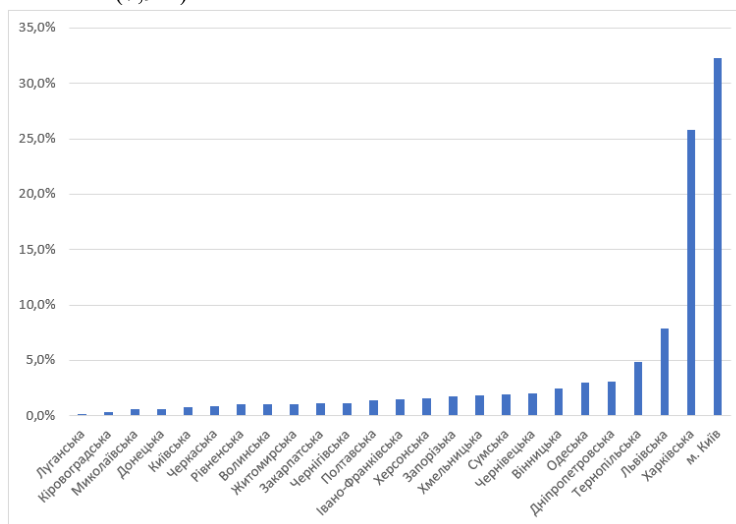

Рис. 12. Випуск книг та брошур за територіальною ознакою

Згідно з дослідженнями [12, 13] місце проживання значною мірою впливає на кількість прочитаних книжок, однак майже не впливає на читання періодичних видань. Така тенденція обумовлюється доступністю літератури, яка є вищою для міського населення. Розвиток цифрових технологій з часом призведе до нівелювання впливу місця проживання на читацький попит, однак зараз цей фактор відіграє неабияке значення.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку у даному напрямі

У статті досліджено особливості фактору «місце проживання» у контексті впливу на рівень читацького попиту в Україні, зокрема наведено класифікацію населених пунктів за кількістю проживаючого населення; порівняно чисельність міського та сільського населення, а також чисельність населення за регіонами України; проаналізовано кількість випущених книг та брошур за територіальною ознакою.

Перспективи подальшого розвитку в цьому напрямі полягають у розробленні інформаційної технології прогностичного оцінювання рівня використання книжкових видань.

Література

1. Кудряшова А. В. Аналіз факторів впливу на рівень читацького попиту. Комп'ютерні ігри та мультимедіа як інноваційний підхід до комунікації / Матеріали II Всеукраїнської науково-технічної конференції молодих вчених, аспірантів та студентів. Одеса, 29-30 вересня 2022 року. Одеса, Видавництво ОНТУ, 2022 р. С. 70-73.

2. Сеньківський В. М., Піх І. В., Кудряшова А. В., Сеньківська Н. Є., Калиній І. В. Оптимізація моделі факторів читачького попиту на книгу. Поліграфія і видавнича справа. 2021. №1 (81). С. 11-20.
3. Сеньківський В. М., Олянишен Т. В., Штангрет А. М., Мельников О. В. Читання як проблема вільного часу: за результатами соціолого-статистичних досліджень. Монографія. Львів : Українська академія друкарства, 2009. 160 с.
4. Senkivskyy V., Babichev S., Pikh I., Kudriashova A., Senkivska N. and Kalynii I. Fore-casting the Reader's Demand Level Based on Factors of Interest in the Book. CIT-Risk'2021: 2nd International Workshop on Computational & Information Technologies for Risk-Informed Systems, September 16–17, 2021, Kherson, Ukraine. pp. 176–191.
5. Сеньківський В. М., Піх І. В., Сеньківська Н. Є. Теоретичні основи забезпечення якості видавничо-поліграфічних процесів (Частина 1: Вступні загальні засади). Наукові записки [Української академії друкарства]. 2016. № 1. С. 22–31.
6. Сеньківський В. М., Піх І. В., Кудряшова А. В. Теоретичні основи забезпечення якості видавничо-поліграфічних процесів (Частина 2. Синтез моделей пріоритетності дії факторів). Поліграфія і видавнича справа. 2016. № 1 (71). С. 20–29.
7. Сеньківський В. М., Піх І. В., Петяк Ю. Ф., Калиній І. В. Теоретичні основи забезпечення якості видавничо-поліграфічних процесів (Частина 3. Проектування альтернативних варіантів). Наукові записки [Української академії друкарства]. 2016. № 2. С. 47–56.
8. Піх І. В., Сеньківський В. М., Сеньківська Н. Є., Калиній І. В. Теоретичні основи забезпечення якості видавничо-поліграфічних процесів (Частина 4. Прогнозування та забезпечення якості засобами нечіткої логіки). Наукові записки [Української академії друкарства]. 2017. № 1. С. 22–30.
9. ДБН Б.2.2-12:2018. Планування і забудова територій. Чинний від 01.09.2018. Київ: Мінрегіон України, 2018.
10. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
11. Державна наукова установа «Книжкова палата України імені Івана Федорова». Неперіодичні видання. Книги та брошури. URL: http://www.ukrbook.net/statistika_.html#neperiod.
12. Chymkowski R., Zasacka Z. Stan czytelnictwa książek w Polsce w pierwszym kwartale 2022 roku. Wstępne wyniki. URL: <https://www.bn.org.pl/download/document/1650570549.pdf>.
13. Скільки читають українці. URL: <https://rb.com.ua/uk/blog-uk/omnibus-uk/skilki-chitajut-ukrainci>.

References

1. Kudriashova A. V. Analysis of factors affecting the level of reader demand. Computer games and multimedia as an innovative approach to communication / Materials of the II All-Ukrainian scientific and technical conference of young scientists, graduate students and students. Odesa, September 29-30, 2022. Odesa, ONTU Publishing House, 2022, pp. 70-73.
2. Senkivskyy V. M., Pykh I. V., Kudriashova A. V., Senkivska N. E., Kalynii I. V. Optimization of the model of reader demand for books. Printing and Publishing. 2021. No. 1 (81). P. 11-20.
3. Senkivskyy V. M., Olyanyshen T. V., Shtangret A. M., Melnikov O. V. Reading as a problem of free time: according to the results of sociological and statistical research. Monograph. Lviv: Ukrainian Academy of Printing, 2009. 160 p.
4. Senkivskyy V., Babichev S., Pikh I., Kudriashova A., Senkivska N. and Kalynii I. Fore-casting the Reader's Demand Level Based on Factors of Interest in the Book. CIT-Risk'2021: 2nd International Workshop on Computational & Information Technologies for Risk-Informed Systems, September 16–17, 2021, Kherson, Ukraine. pp. 176–191.
5. Senkivskyy V. M., Pykh I. V., Senkivska N. E. Theoretical foundations of quality assurance of publishing and printing processes (Part 1: General principles). Scientific Papers [Ukrainian Academy of Printing]. 2016. No. 1. P. 22–31.
6. Senkivskyy V. M., Pikh I. V., Kudriashova A. V. Theoretical foundations of quality assurance of publishing and printing processes (Part 2. Synthesis of models of the priority of the action of factors). Printing and Publishing. 2016. No. 1 (71). P. 20–29.
7. Senkivskyy V. M., Pykh I. V., Petyak Y. F., Kalynii I. V. Theoretical foundations of quality assurance of publishing and printing processes (Part 3. Design of alternative options). Scientific Papers [Ukrainian Academy of Printing]. 2016. No. 2. P. 47–56.
8. Pikh I. V., Senkivskyy V. M., Senkivska N. E., Kalynii I. V. Theoretical foundations of quality assurance of publishing and printing processes (Part 4. Forecasting and quality assurance by means of fuzzy logic). Scientific Papers [Ukrainian Academy of Printing]. 2017. No. 1. P. 22–30.
9. DBN B.2.2-12:2018. Planning and development of territories. Valid from 01.09.2018. Kyiv: Ministry of the Region of Ukraine, 2018.
10. State Statistics Service of Ukraine. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua>.
11. State Scientific Institution "Book Chamber of Ukraine named after Ivan Fedorov". Non-periodical publications. Books and brochures. URL: http://www.ukrbook.net/statistika_.html#neperiod.
12. Chymkowski R., Zasacka Z. Reading status of kiobz in Poland in the first quarter of 2022. Preliminary results. URL: <https://www.bn.org.pl/download/document/1650570549.pdf>.
13. How much do Ukrainians read. URL: <https://rb.com.ua/uk/blog-uk/omnibus-uk/skilki-chitajut-ukrainci>.